

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

De NVRG pakt uit – 30 jaar NVRG

Bruno Hillewaere en Robert van Hennik raakten de deelnemers met hun workshop 'Gehechtheid en emoties in recente systeem-perspectieven' door op een lichtvoetige, warme wijze de zaal in het klein voor te doen wat de kern is bij gehechtheid: positieve emoties en plezier in afstemming op elkaars behoeften. Tijdens deze workshop deelden deelnemers in kleine oefeningen betekenissen rondom hechting met elkaar. In filmfragmenten zagen we kersverse ouders die samen hun vierling simultaan deden lachen en een moeder en jongvolwassen dochter die vochten om zich welkom en gehoord te voelen in hetzelfde huis. Het fragment waarin een tienerdochter, in strijd met zichzelf en alles om haar heen, de steun van haar broer voelt als de therapeut haar uitnodigt zijn hand te pakken, en dan haar woordenstroom kan stoppen om plaats te maken voor haar gevoel, was indrukwekkend. Steeds weer was te zien en te voelen hoe je als therapeut mensen kunt verbinden door letterlijk en figuurlijk nabijheid te bieden en ruimte te creëren voor ieders behoeften en emoties.

Ook de afsluitende lezing 'Internal worlds – external systems: Mentalization-based work with families' van Eia Asen was interessant en onderhoudend. Pijlers van het mentaliseren kwamen voorbij en ook hoe je ruimte kunt maken in relaties door de focus op behoeften en de mentale toestand in plaats van op

gedrag. Asen adviseerde iedereen zichzelf vragen te stellen als ware hij inspecteur Columbo. Hoe mentaliseren helpt was mooi te zien in een door Asen getoond filmpje, waarin een kind in witte jas gewichtig zijn rol als arts vervulde door met de stethoscoop op zijn moeders hoofd te luisteren naar wat zij te zeggen had: 'Sst...! Ja, ik hoor het, ze denkt...!' Elders in dit nummer vindt u een verslag van Asens masterclass de volgende dag.

De lezingen, vaak speels met elkaar verbonden door dagvoorzitter Van der Elst, sloten goed op elkaar aan en gaven, hoewel niet allemaal inhoudelijk even vernieuwend, een goed overzicht over de ontwikkelingen binnen de systeemtherapie.

Een goed feest heeft echt een uitsmijter nodig, moet de NVRG hebben gedacht. Bezoek de site van de NVRG op www.nvrg.nl/pagina/bijen-nascholing-sub/congres-2013-presentaties-film-en-handouts en hoor welk interessant 'toetje' nog onderdeel uitmaakt van dit mooie jubileumcongres!

Anna van der Meer is systeemtherapeut en orthopedagoog, werkzaam in eigen praktijk Kind & Meer. E-mail: anna@kindenmeer.nl.

Literatuur

Meerdinkveldboom, J. (2013). Geef me de vijf. *Systeemtherapie*, 25(4), 225-229.

Masterclass door Eia Asen in het kader van het jubileumcongres van de NVRG

[Amsterdam, 21 september 2013]

Annah Planjer

Op de tweede congresdag van haar jubileumcongres pakte de Nederlandse Vereniging voor Relatie- en Gezinstherapie uit met

masterclasses door Esther Perel, Eia Asen, Sami Timimi en Karl Heinz Brisch. Ik volgde, samen met zo'n honderd andere deelnemers, die van Eia Asen, 'Multi-family therapy for multi-problem families' (MFT). In het mentaliseren-bevorderende werk met gezinnen maak ik graag gebruik van het boek van Asen en Scholz (2010), dat doordeesemd is van het idee dat werken met multi-pro-

bleemgezinnen niet zwaar hoeft te zijn. Doordat de therapeut gebruikmaakt van allerlei oefeningen en zelf niet centraal staat, schept hij een context waarin gezinnen zichzelf en elkaar kunnen helpen. Een voorbeeld hiervan is dat de therapeut een opvallende interactie benoemt: 'Ik vraag me af waarom u als vader niet meetekent' en dan verbindt door: 'Kunnen jullie daar als gezin met elkaar een gesprek over hebben', waarna hij naar het volgende gezin gaat. Ik was benieuwd naar de man van het boek. Al bij de ontvangstkoffie sprak ik collega's die verklaarden fan te zijn van Asen, juist vanwege de combinatie van speelsheid en zijn vermogen om in korte tijd te observeren wat problematische interacties zijn in een gezin en deze van interpunctie te voorzien. De verwachtingen waren dus hoog gespannen.

Bij MFT, ontwikkeld door de Marlborough Family Service in Londen en eerder in een fraai artikel voor *Systeemtherapie* vertaald als meergezinsbehandeling (Hilliger, 2013; zie ook De Boer & Bala, 2006; Van der Sluijs, 2011), wordt er met zes tot acht gezinnen tegelijkertijd gewerkt in wisselende contexten: met de hele groep, maar ook met alleen de ouders of de kinderen en door middel van afwisselen van activiteit en reflectie. Asen spreekt in plaats van therapie overigens liever over *multi-family work*, omdat er niet alleen in een therapeutische setting wordt gewerkt maar ook bijvoorbeeld in schoolprojecten, waar kinderen die van school verwijderd zijn vanwege ernstige gedragsproblemen samen met hun ouders komen. De frequentie loopt uiteen van dagelijks via wekelijks en maandelijks tot enkele dagen verspreid over een jaar. Sessies kunnen variëren tussen twee en negen uur. Onderdeel van de behandeling is dat alle gezinnen samen de maaltijd bereiden, een activiteit die samenwerking en onderhandeling vraagt tussen de gezinnen, maar ook tussen ouders en hun kinderen.

Volgens Asen is de effectiviteit van MFT goed onderzocht met meer dan 100 *randomized controlled trials*. MFT wordt toegepast bij een breed scala aan psychiatrische stoornissen, waaronder psychoses, eetstoornissen, de stoornis van Asperger, adhd, chronische lichamelijke klachten, en bij verschillende doelgroepen zoals tienerouders en bij hechtingsproblemen.

Asen deed, afwisselend de rol van de therapeut en die van gezinsleden op zich nemend, voor hoe hij met een tot niets verplichtende bijeenkomst voor gezinnen die vaak druk van instanties voelen de drempel verlaagt om aan MFT mee te doen. Na ontvangst met koffie, een gelegenheid om niet-probleemverzadigde verhalen met elkaar te delen, begint de avond met een psycho-educatieve lezing over bijvoorbeeld Asperger door de kinderen zelf. Hun wordt gevraagd wat ze er al van weten, zoals hoe Asperger eruit ziet, hoe het komt, en waar de behandeling uit bestaat. Een van de brusesjes, vaak makkelijker in het contact dan de jongere met Asperger, krijgt een witte doktersjas aan en schrijft alle informatie die de gezinnen al in eigen bezit hebben op een whiteboard.

De gezinnen ervaren zo de voor MFT kenmerkende speelsheid, de samenwerking met en tussen de gezinnen, de expertpositie die zij krijgen en de verschillende perspectieven die ontstaan door de combinatie van activiteit en observatie. Deze ingrediënten zijn bekend uit mentaliseren-bevorderende therapie en narratieve therapie.

In deze masterclass bleek het vooral te gaan over gezinnen met hechtingstrauma, samenhangend met bijvoorbeeld huiselijk geweld en seksueel misbruik; gezinnen die in een maatschappelijk geïsoleerde positie leven en een steunend netwerk missen. Asen illustreerde zijn werkwijze door met ons de oefeningen te doen en met videofragmenten. Zoals dat van een jongetje dat zijn moe-

Masterclass door Eia Asen in het kader van het jubileumcongres van de NVRG

der beschermde door fysiek heel dicht bij haar te blijven, ten koste van zijn eigen ruimte om te exploreren en contact met andere kinderen te maken. Asen vroeg hem en zijn broertjes om te laten zien hoeveel afstand ze tot hun moeder konden verdragen voor het naar begon te voelen. Hij varieerde zijn eigen afstand tot moeder en vroeg de kinderen hoe dicht hij bij haar mocht komen. Door te spelen in plaats van te praten ontstaat er een andere situatie, waarin het vertrouwen om open naar jezelf en anderen te kijken kan groeien. Het raakte mij om te zien hoe het jongetje er meer op uit durfde te gaan, maar ook hoe kwetsbaar en onthand de moeder er vervolgens bij stond.

Asen maakt in MFT veel gebruik van video-opnames om met de gezinnen zelf terug te kijken. In het voorbeeld van hierboven besprak hij met de moeder hoe zij terug wilde kijken naar een fragment: samen met haar kinderen, met een groepje moeders of met alle gezinnen bij elkaar. Ikzelf dacht ook aan een groepje vaders, om het mannelijke vaderlijke perspectief te horen – belangrijk, juist in deze casus met een bij de behandeling afwezige, maar in het gezin wel aanwezige vader.

De gezinnen kunnen beter observaties van elkaar ontvangen dan van de therapeut; zij zitten immers allemaal 'in hetzelfde schuitje'. Zij zien interacties bij andere gezinnen die ze bij zichzelf nog niet (kunnen) zien en denken hier op geleide van mentaliseren-bevorderende vragen over na: 'Waarom denken jullie dat dit kind zo doet, hoe zou de moeder zich voelen als ze daar zo alleen staat?' De groep van gezinnen vormt daarmee een reflecting team, waarbij de verschillende stemmen ruimte bieden voor identificatie en differentiatie. En bij de moeder slaat Asen een brug naar de toekomst: 'Is dit hoe je het wilt, of wil je het anders?'

Aan het eind van de masterclass noemden de deelnemers de lichtheid van MFT en de omslag van passiviteit naar activiteit die de werkwijze bewerkstelligt. En mijn eigen verwachtingen, zijn ze waargemaakt? Ja, grotendeels wel. Vooral doordat de oefeningen voelbaar maakten dat het gewoon leuk kan zijn om met gezinnen of groepen te werken en door de opmerkzaamheid van Asen voor non-verbale interactie: een ouder die op het moment dat een puberkind opkomt voor een ander zijn kind 'klein' maakt door over zijn haren te strijken.

Wat ik miste was meer kritische reflectie. Asen nodigde ons er niet zo toe uit en liet zichzelf er ook niet toe uitnodigen. Zo bleef ik zitten met de vraag wat te doen als er zoveel solidariteit in de groep is dat dit ten koste gaat van de verscheidenheid van perspectieven. En denkend aan de moeder die er zo kwetsbaar bij stond: hoe rouw over wie je was tot onderwerp van gesprek kan worden. Nog niet direct fan dus, maar zeker geïnspireerd.

Annah Planjer is klinisch psycholoog/psychotherapeut bij stichting De Jutters te Zoetermeer. E-mail: a.planjer@dejutters.com.

Literatuur

- Asen, E. & Scholz, M. (2010). *Multi-family therapy – Concepts and techniques*. London/New York: Routledge.
- Boer, O. de & Bala, J. (2006). Multiple Family Therapy – Masterclass door E. Asen, januari 2006. *Systeemtherapie*, 18(3), 176-173.
- Hilliger, E. (2013). Meergezinsbehandeling voor veteranengezinnen. *Systeemtherapie* 25(3), 57-71.
- Sluijs, L. van der (2011). Multi-family therapy – Congres te Rotterdam, juni 2010. *Systeemtherapie*, 23(1), 44-47.